

BASISSCHOOL ST. RADBOUD
SLIMPAD 18
1851 LB HEILOO
TEL. 072 5332530 E-MAIL: info@radboud-school.nl

Dyslexieprotocol St. Radboudschool 2019-2020

Inhoudsopgave

1. Dyslexie, wat is het ?	2
2. Signalering	3
<i>Groep 1</i>	
<i>Groep 2</i>	
<i>Groep 3</i>	4
<i>Groep 4</i>	5
<i>Groep 5 – 8</i>	6
3. Handelingsplannen	7
4. Aanpak	8
<i>Zorgniveaus</i>	
<i>Groep 2</i>	
<i>Groep 3</i>	
<i>Groep 4</i>	9
<i>Groep 5</i>	
<i>Groep 6-8</i>	10
5. Diagnose	10
6. Diagnose dyslexie en dan?	11
7. Aanvullende informatie voor ouders over dyslexie	12
<i>Welke (elektronische) hulpmiddelen zijn er op de markt?</i>	
<i>Hulp buiten de school</i>	
<i>Dyslexie en rugzakfinanciering</i>	13
<i>Dyslexie en vergoeding</i>	
8. Bijlagen	14
1. <i>Intakeformulier</i>	
2. <i>Screeningslijst dyslexie groep 2</i>	17
3. <i>Signaleringslijst aanvankelijk lezen</i>	20
4. <i>Signaleringslijst aanvankelijk spellen</i>	22
5. <i>Signaleringslijst voortgezet lezen</i>	24
6. <i>Signaleringslijst voortgezet spellen</i>	27

1. Dyslexie, wat is het ?

Om te kunnen vaststellen of een kind dyslectisch is moet duidelijk zijn wat we hieronder verstaan. Onze school gaat uit van de wetenschappelijke afspraken hierover door de Stichting Dyslexie Nederland. De definitie van dyslexie luidt als volgt:

Definitie van dyslexie (SDN, november 2003)

‘Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau’

Bij de vraag naar dyslexie worden de volgende drie vormen van diagnose onderzocht:

- Of er inderdaad sprake is van dyslexie (of dat er sprake is van een ander probleem); het betreft hier het vaststellen van kenmerken:
de onderkende diagnose
- Wat de verklaring is van de geconstateerde lees- en spellingproblemen:
de verklarende diagnose
- Welke belemmeringen het kind ondervindt en/of welke compensatiemogelijkheden er voor het kind zijn:
de indicerende diagnose

Het dyslexieonderzoek richt zich, naast de lees- en spellingproblemen, voornamelijk op de fonologische verwerkingsproblemen. De volgende moeilijkheden komen hierbij altijd in combinatie voor, echter de mate waarin verschilt:

- Analyseren en synthetiseren van woorden uit de spreektaal
- Omzetten van letters en letterclusters (in woorden) in de juiste klanken
- Het vasthouden van klanken (in woorden) in het werkgeheugen; tijdens het verwerken treedt verlies van informatie op. Dit levert onder andere bij het uitvoeren van bewerkingen en automatiseren vaak problemen op.

2. Signalering

Ernstige lees- en spellingachterstanden kunnen worden voorkomen, dan wel teruggedrongen door lees- en spellingproblemen in een zo vroeg mogelijk stadium van het taal-/leesonderwijs te onderkennen en te behandelen. In de kleuterperiode kunnen problemen met de fonologische verwerking reeds worden gesignaleerd. In groep 3 kan echter pas vastgesteld worden in hoeverre er sprake is van problemen in het lees- en spellingproces zelf. Kinderen die in groep 3 problemen ervaren met het lezen en spellen, weten die problemen vaak nog te maskeren door compensatiestrategieën te hanteren. In hogere leerjaren blijken dergelijke strategieën voor de meeste leerlingen ontoereikend. Er zijn echter leerlingen die gedurende de gehele basisschool hun zwakke decodeervaardigheden kunnen camoufleren, totdat ze in de brugklas onderwijs in vreemde talen krijgen en dan problemen ondervinden met lezen en spelling in die talen.

Groep 1:

Voordat een kind op school komt, heeft de leerkracht een intakegesprek met ouders. Tijdens dit gesprek wordt een **intakeformulier** (zie bijlage 1), dat thuis is ingevuld door ouders, besproken. Daarin wordt gevraagd naar de taalontwikkeling en of er dyslexie in de familie voorkomt. Dit formulier wordt digitaal in ParnasSys bewaard.

Het kind wordt per half jaar gevolgd middels Leerlijnen ParnasSys jonge kind. Binnen dit half jaar staan de SLO doelen centraal: dit is onderverdeeld in groep 1 eerste half jaar en tweede half jaar; groep 2: eerste half jaar en tweede half jaar.

De doelen kunnen betrekking hebben op de vroegtijdige signalering, zoals:

- kleuren benoemen
- weet dat een boekomslag iets over een boek zegt
- weet de aspecten van boekoriëntatie
- herkent letters van eigen naam
- herkent pictogrammen, gebaren en mimiek
- onderscheid woorden in een zin
- herkent klanken in een reeks
- verdeelt woorden in klankgroepen
- herkent een klank in een reeks

Tijdens ieder thema wordt er aandacht besteed aan de taaldoelen: auditieve oefeningen waarin bovenstaande doelen aan bod komen. Door de registratie in ParnasSys worden de kinderen goed gevolgd.

Groep 2:

In groep 2 worden de leerlijnen ParnasSys verder gevolgd en richten de doelen zich op het niveau van een oudste kleuter. Onderstaande doelen staan onder andere centraal:

- weet de aspecten van boekoriëntatie
- leest eigen naam
- kan zinnen nazeggen
- verdeelt woorden in klankgroepen
- onderscheidt klanken in een woord
- kan rijmen
- kan hakken en plakken
- leest en schrijft woorden als globale eenheid: zoals naam en namen van andere familieleden

Er worden in zowel groep 1 als groep 2 letters in een betekenisvolle context kennis gemaakt met letters zoals; woorden bij spelsituaties,

woordkaartjes over het thema die kunnen worden na gelegd met magnetische letters of stempels, teksten bij werkjes etc.

Halverwege groep 2 wordt de **screeningslijst dyslexie** ingevuld (zie bijlage 2). Als een kind hieruit opvalt, is het een risico leerling. Bij onduidelijkheid over de onderwerpen op de signaleringslijst, staat er in de RT-ruimte een map “dossier dyslexie” met bijbehorende oefeningen.

Er wordt in januari en juni een leesrijpheidsproef afgenomen. Deze wordt in groep 3 herhaald: kinderen starten naar aanleiding van de uitslag met klank en vorm of letterklankstad.

Alleen als de leerkracht nog meer informatie nodig heeft: Eind groep 2 wordt zo nodig door de leerkracht nog besloten om bij de risicoleerlingen Cito Taal voor kleuters af te nemen.

Maand	Wat wordt er gedaan?	Bij wie?
januari	1 ^e peilpunt ParnasSys leerlijnen groep 1 en 2	Alle leerlingen
januari	Screeningslijst invullen groep 2 (bijlage 2)	Alle leerlingen
januari-juni	Interventieperiode (er wordt een handelingsplan opgesteld)	
juni	Eventueel Afname Cito Taal voor kleuters E2	risicoleerlingen
juni	2 ^e peilpunt ParnasSys leerlijnen groep 1 en 2	Alle leerlingen
juni	Afsluiting interventieperiode Overdracht naar groep 3	Alle leerlingen

Groep 3

Begin groep 3 wordt nogmaals de leesrijpheidsproef afgenomen bij de kinderen die eind groep 2 nog niet leesrijp waren. De kinderen die leesrijp zijn, beginnen met Letter Klank Stad. De kinderen die nog niet leesrijp zijn beginnen met klank en vorm. In November en December wordt bij deze kinderen nogmaals de leesrijpheidsproef afgenomen. Alle kinderen starten na de kerstvakantie met Letter Klank Stad. De kinderen die na de kerstvakantie nog niet leesrijp zijn, starten direct in de RT.

Als kinderen moeite hebben met hakken-plakken, wordt dit direct gesignaleerd en gemeld bij de intern begeleider.

In januari-februari worden **Cito Leestechniek** midden 3 afgenomen, dit alleen bij de kinderen die vanaf het begin van het schooljaar gestart zijn met lezen. De 2^e instroomgroep doet deze toets aan het eind van het schooljaar i.p.v. Cito Leestechniek eind 3. Daarnaast wordt in deze periode bij de kinderen die vanaf het begin van het schooljaar lezen het **Avi-leesniveau** bepaald. Bij de ander kinderen wordt dit in april gedaan en aan het eind van het schooljaar

In juni wordt bij alle kinderen de **DMT 2018** afgenomen.

In april wordt weer samen met de RT- er de **signaleringslijst aanvankelijk spellen** en de **signaleringslijst aanvankelijk lezen** (bijlage 3 en 4) ingevuld.

In juni worden de toetsen **AVI, Cito Leestechniek** afgenomen.

Maand	Wat wordt er gedaan?	Bij wie?
augustus - september: (1 ^e 2 weken vh schooljaar)	<ul style="list-style-type: none"> - Handelingsplan opstellen. - Observaties van leerkrachten over verloop van leesproces - Afname leesrijpheidsproef 	Risicoleerlingen Niet leesrijpe kinderen

augustus - oktober	Interventieperiode 1	Risicoleerlingen
oktober – november	- Afname leesrijheidsproef	Bij de leerlingen die nog niet leesrijp waren.
oktober – november	- Effect interventie van zwakke leerlingen vaststellen en handelingsplan bijstellen.	Risicoleerlingen
oktober – januari/februari	Interventieperiode 2	Risicoleerlingen
januari	- Afname Cito Leestechniek M3 - Afname Avi 2018	De start leesgroep
februari	- Analyse resultaten toetsen, nieuwe risicoleerlingen in beeld? - Effect interventie van zwakke leerlingen vaststellen en handelingsplan bijstellen. - Nieuwe handelingsplannen maken	Alle leerlingen Risicoleerlingen
februari – juni	Interventieperiode 3	Risicoleerlingen
april	- Afname signaleringslijst aanvankelijk lezen - Afname AVI	Risicoleerlingen Alle leerlingen
april	- Risicoleerlingen spelling in kaart brengen en handelingsplannen maken.	Risicoleerlingen
juni	- Afname Cito Leestechniek E3 - Afname Cito Leestechniek M3 - Afname DMT kaart 1, 2 en 3 - Afname DMT kaart 1 en 2 - Afname AVI	Start leesgroep 2° instroomgroep Start leesgroep 2° instroomgroep Alle leerlingen
juni	- Analyse resultaten toetsen, nieuwe risicoleerlingen in beeld? - Eindsituatie en effecten van de interventies vastleggen. Advies begeleiding voor groep 4 formuleren en bespreken tijdens de overdracht met de leerkracht van groep 4.	Alle leerlingen Risicoleerlingen

Risicoleerlingen zijn :

- leerlingen die als risicoleerling uit groep 2 komen (aan de hand van de signaleringsvragenlijst en eventueel de Cito gegevens);

Groep 4:

In groep 4 wordt in oktober/ november bij alle leerlingen **Avi 2018** (tekst lezen) afgenomen. Daarnaast worden bij de 2° instroomgroep lezen, de **Cito E3 leestechniek** afgenomen.

In januari- februari worden de Citotoetsen: **Begrijpend lezen en Spelling afgenomen**. Bij de risicoleerlingen (die een lage III, IV of V op spelling halen) wordt een foutenanalyse gemaakt om zo de categorieën in kaart te brengen waar ze op uitvallen. Bij alle kinderen wordt **DMT 2018** afgenomen; bij de risicoleerlingen wordt in april de **AVI** afgenomen. In juni worden de eind 4 toetsen van Cito afgenomen: **AVI, Begrijpend lezen en Spelling**, daarnaast wordt ook **DMT** afgenomen.

Bij de risicoleerlingen (die een lage III, IV of V op spelling halen) wordt een foutenanalyse gemaakt om zo de categorieën in kaart te brengen waar ze op uitvallen.

Maand	Wat wordt er gedaan?	Bij wie?
augustus – oktober	Interventieperiode 1 M.b.v. handelingsplan n.a.v. eindevaluatie groep 3 Nieuwe handelingsplannen maken	Risicoleerlingen
oktober/ november	- Afname Avi 2018 - Afname Cito Leestechniek E3	Alle leerlingen 2° instroomgroep

		lezen
november	<ul style="list-style-type: none"> - Analyse resultaten toetsen, nieuwe risicoleerlingen in beeld? - Effect interventie van zwakke leerlingen vaststellen en handelingsplan bijstellen. 	Alle leerlingen
		Risicoleerlingen
oktober – januari/februari	Interventieperiode 2	Risicoleerlingen
januari	<ul style="list-style-type: none"> - Afname Cito Spelling M4 - Afname Cito Begrijpend lezen 	Alle leerlingen
januari - februari	<ul style="list-style-type: none"> - Afname DMT 2018 	Risicoleerlingen
februari	<ul style="list-style-type: none"> - Analyse resultaten toetsen, nieuwe risicoleerlingen in beeld? - Nieuwe handelingsplannen maken - Effect interventie van zwakke leerlingen vaststellen en handelingsplan bijstellen. 	Alle leerlingen
		Risicoleerlingen
februari - juni	Interventieperiode 3	Risicoleerlingen
april	<ul style="list-style-type: none"> - Afname AVI bij de kinderen die nog niet op niveau zitten 	Risicokinderen
juni	<ul style="list-style-type: none"> - Afname Cito Spelling E4 - Afname Cito Begrijpend lezen E4 	Alle leerlingen
	<ul style="list-style-type: none"> - Afname DMT - Afname AVI bij iedereen. 	Risicoleerlingen
juni	<ul style="list-style-type: none"> - Analyse resultaten toetsen, nieuwe risicoleerlingen in beeld? - Eindsituatie en effecten van de interventies vastleggen. Advies begeleiding voor groep 5 formuleren en bespreken tijdens de overdracht met de leerkracht van groep 5. 	Alle leerlingen
		Risicoleerlingen

Groep 5 – 8:

In groep 5 t/m 8 wordt in oktober/ november bij alle leerlingen **Avi 2018**

(tekst lezen) afgenomen In januari- februari worden de Citotoetsen: **Begrijpend lezen en Spelling afgenomen**. Bij de risicoleerlingen (die een lage III, IV of V op spelling halen) wordt een foutenanalyse gemaakt om zo de categorieën in kaart te brengen waar ze op uitvallen. Bij de kinderen van **groep 5** wordt **DMT 2018** afgenomen, bij de **groepen 6-8** wordt **DMT 2009** afgenomen; bij de risicoleerlingen wordt ook **AVI** afgenomen.

In juni worden de eindtoetsen van Cito afgenomen: **Begrijpend lezen en Spelling**, daarnaast wordt ook **DMT 2009/ 2018** afgenomen.

Bij de risicoleerlingen (die een lage III, IV of V op spelling halen) wordt een foutenanalyse gemaakt om zo de categorieën in kaart te brengen waar ze op uitvallen.

Maand	Wat wordt er gedaan?	Bij wie?
augustus – oktober	Interventieperiode 1 M.b.v. handelingsplan n.a.v. eindevaluatie vorige groep Nieuwe handelingsplannen maken	Risicoleerlingen
oktober/ november	<ul style="list-style-type: none"> - Avi 	Risicoleerlingen
november	<ul style="list-style-type: none"> - Analyse resultaten toetsen, nieuwe risicoleerlingen in beeld? - Effect interventie van zwakke leerlingen vaststellen en handelingsplan bijstellen. 	Alle leerlingen
		Risicoleerlingen
oktober –	Interventieperiode 2	Risicoleerlingen

januari/februari		
januari	- Afname Cito Spelling - Afname Cito Begrijpend lezen - Afname DMT 2009/2018	Alle leerlingen
januari - februari	- Afname AVI 2018	
februari	- Analyse resultaten toetsen, nieuwe risicoleerlingen in beeld? - Nieuwe handelingsplannen maken - Effect interventie van zwakke leerlingen vaststellen en handelingsplan bijstellen.	Alle leerlingen Risicoleerlingen
februari - juni	Interventieperiode 3	Risicoleerlingen
april	- Afname AVI	Risicoleerlingen
juni	- Afname Cito Spelling - Afname DMT 2009/2018 - Afname Cito Begrijpend lezen - Afname AVI	Alle leerlingen
juni	- Analyse resultaten toetsen, nieuwe risicoleerlingen in beeld? - Eindsituatie en effecten van de interventies vastleggen. Advies begeleiding voor volgende groep formuleren en bespreken tijdens de overdracht met de leerkracht van de betreffende groep.	Alle leerlingen Risicoleerlingen

3. Handelingsplannen

Voordat een onderzoek naar dyslexie gedaan kan worden moet er eerst extra hulp aangeboden worden in of buiten de klas ten minste drie keer per week, 20 minuten, individueel of in kleine groepjes.

Er moeten dus verschillende handelingsplannen zijn, gericht op het lees- spellingsprobleem. De begeleiding moet planmatig zijn geweest:

- Er is een doel vastgesteld.
- De gebruikte methodiek die wordt beschreven.
- Er is een schriftelijke evaluatie vastgelegd.
- Er is gebruik gemaakt van de sterke kanten van de leerling.
- Er is afstemming tussen wat er in de groep gedaan wordt en wat er thuis of bij RT gebeurt.

Met name de evaluatie van de plannen, het registreren daarvan en het vervolg is heel belangrijk! De RT-er is verantwoordelijk voor het maken van het handelingsplan. Voorafgaand aan een eventueel onderzoek zijn deze gegevens nodig voor het invullen van de checklist didactische resistentie.

Voor het maken van handelingsplannen wordt gebruik gemaakt van Parnassys.

4. Aanpak

Als er gesignaleerd wordt dat een leerling een risicoleerling is, is het belangrijk dat er op planmatige wijze met dit kind gewerkt wordt. Dat kan in en buiten de klas (RT); vaak is het een combinatie van beide. Welke niveaus van zorg zijn er en wat wordt er in de verschillende groepen gedaan?

Zorgniveaus

Zorgniveau 1: de school biedt kwalitatief goed leesonderwijs in groepsverband

Zorgniveau 2: de school signaleert leerlingen, die hier onvoldoende van profiteren (IV en V leerlingen) en biedt deze leerlingen verlengde instructie en extra leertijd.

Zorgniveau 3: leerlingen die ook hier onvoldoende van profiteren (de leerachterstanden worden niet kleiner) hebben behoefte aan specifieke interventies. Deze leerlingen worden op gestructureerde wijze geholpen.

Groep 2

Als een kind op bepaalde punten van Parnassys opvalt, wordt hier de komende periode aandacht aan besteed. Hiervoor wordt geen handelingsplan gemaakt.

Gedurende het schooljaar gaan risicoleerlingen extra oefenen met behulp van de volgende materialen:

- Thematische auditieve oefeningen in de kring
- Gynzy op het digibord met allerlei oefeningen op het gebied van taal: rijmen, klankherkenning, luisteroefeningen)
- Werken met de materialen die bijdragen aan klank en vorm met behulp van werkjes, kralenplanken, vormen spel tot aan letterborden en stempels
- In uitzonderlijke gevallen wordt de cito taal eind gr 2 afgenomen.
- Er wordt in januari en juni een leesrijheidsproef afgenomen. Deze wordt in groep 3 herhaald: kinderen starten naar aanleiding van de uitslag met klank en vorm of letterklankstad

Aan het eind van groep 2 maken risicoleerlingen zo nodig (als de leerkracht nog meer informatie nodig heeft) Cito Taal. Het handelingsplan wordt dan geëvalueerd en zonodig start het kind in groep 3 meteen met RT.

Groep 3

Kinderen die vanuit groep 2 komen als risicoleerling, starten meteen met RT. Er wordt dan gewerkt met:

- Connect klanken
- Flitsen
- Speciale leesbegeleiding van Luc Koning
- Zo leer je kinderen lezen en spellen

Aan de hand van leerkrachtobservaties en invullen van de signaleringslijst aanvankelijk lezen, wordt gekeken of er kinderen zijn die extra ondersteuning nodig hebben.

In de RT wordt gewerkt met de bovenstaande punten. Voor kinderen die in de RT zitten wordt een (groeps)handelingsplan gemaakt.

Kinderen die moeite hebben met het aanvankelijk leesproces krijgen naast RT ook hulp in de klas, door extra uitleg aan de instructietafel.

In januari-februari worden de Cito's afgenomen. Ook hier wordt weer gekeken of er nieuwe risicoleerlingen zijn. Tevens worden de handelingsplannen geëvalueerd en aangepast.

Na afname van de Avi 2018 toets, gaan kinderen duolezen.

Bij de RT-kinderen wordt extra AVI afgenomen.

In april wordt de signaleringslijst aanvankelijk spellen samen met de Remedial Teacher ingevuld; dit is een eerste signalering van spelling.

In juni worden de eind Cito's afgenomen en de handelingsplannen geëvalueerd. Met deze gegevens wordt er een overdracht naar de volgende groep gedaan.

Groep 4

Kinderen die vanuit groep 3 komen met een onvoldoende leesniveau (Start of M3) en kinderen die een extra jaar groep 3 hebben gedaan en te weinig groei in lezen hebben doorgemaakt gedurende het tweede jaar groep 3 gaan vanaf start groep 4 in de RT. Daar wordt gewerkt met:

- Vloeiend en vlot
- Connect (woordherkenning)
- Flitsen
- Speciale leesbegeleiding van Luc Koning
- Zo leer je kinderen lezen en spellen
- Taal in blokjes

Bij alle leerlingen wordt in oktober/november AVI afgenomen. Als het niveau inmiddels goed is, gaat een kind uit de RT. Mochten er andere kinderen zijn die toch een te laag niveau hebben, dan gaan zij in de RT. In de klas wordt elke dag van 8:45 – 9:00 uur en 13.15-13.30 uur gelezen. Er wordt tijdens een van deze momenten met de leerkracht vloeiend en vlot gelezen.

Halverwege groep 4 worden de Cito's afgenomen. Van kinderen die een lage III, IV of V score op spelling halen, wordt een foutenanalyse gemaakt om in kaart te brengen welke spellingscategorieën nog niet beheerst worden. Deze kinderen gaan extra op de computer oefenen bij STaal. Naast de Cito's worden ook de DMT afgenomen. De kinderen die een te laag AVI niveau hebben (lager dan M4) blijven of gaan in de RT.

Aan het eind van het jaar worden weer Cito's en DMT afgenomen. De handelingsplannen worden geëvalueerd en er wordt vastgesteld welke kinderen het volgende jaar in de RT starten voor lezen en/of spelling. Op dit moment gaan kinderen nog mee met de spellingmethode in klas en oefenen met Taal in blokjes. Hierna kan er voor worden gekozen om leerlingen terug te plaatsen in de stof.

Groep 5

Kinderen die vanuit groep 4 komen met een onvoldoende leesniveau (lager dan E4) gaan vanaf start groep 5 in de RT of gaan door met de RT uit groep 4. Daar wordt gewerkt met:

- Vloeiend en vlot
- Connect
- Flitsen
- Speciale leesbegeleiding van Luc Koning
- Zo leer je kinderen lezen en spellen
- Taal in blokjes

Bij de risicoleerlingen wordt in oktober/november AVI afgenomen. Als het niveau inmiddels goed is, gaat een kind uit de RT. Mochten er andere kinderen zijn die toch een te laag niveau hebben, dan gaan zij in de RT. In de klas wordt elke dag van 8.45 -9.00 uur gelezen en van 13.15-13.30 uur gelezen. Er wordt dan vloeiend en vlot gelezen met de leerkracht en gelezen via het leescircuit. In oktober/ november worden bij de risicoleerlingen de leesniveaus vastgesteld d.m.v. AVI.

Halverwege groep 5 worden de Cito's afgenomen. Van kinderen die een lage III, IV of V score op spelling halen, wordt een foutenanalyse gemaakt om in kaart te brengen welke spellingscategorieën nog niet beheerst worden. Deze kinderen gaan extra op de computer oefenen bij Staal. Zo nodig oefenen de kinderen extra met Taal in blokjes. Naast de Cito's wordt ook de DMT afgenomen en ook AVI afgenomen. De kinderen die een te laag Avi niveau hebben (lager dan M4) gaan in de RT.

In april worden bij de risicokinderen de leesniveaus weer vastgesteld dmv AVI. Aan het eind van het jaar wordt dit bij alle leerlingen gedaan en daarnaast worden weer Cito's en DMT afgenomen. De handelingsplannen worden geëvalueerd. Dit is het moment waarop besloten wordt om een kind in een lagere jaargroep te laten spellen. Ook wordt gekeken of een kind het volgende jaar nog extra leesondersteuning nodig heeft. Als er plek is, gebeurt dit in de RT, anders door de groepsleerkracht.

Groep 6 - 8

Kinderen die vanuit de vorige groep komen met een onvoldoende leesniveau (voor groep 6 lager dan E5, voor groep 7, lager dan E6; voor groep 8, lager dan E7) gaan vanaf de start in de RT (als daar ruimte voor is) of gaan Ralfi- light/ vloeiend en vlot lezen met de groepsleerkracht tijdens het leescircuit. Bij de risicoleerlingen wordt in oktober/november AVI afgenomen. Als het niveau inmiddels goed is, gaat een kind uit de RT of stopt met Ralfi- light lezen. Mochten er andere kinderen zijn die toch een te laag niveau hebben, dan gaan zij in de RT of Ralfi lezen/ vloeiend en vlot met de leerkracht.

Halverwege groep 6, 7 en 8 worden de Cito's en DMT afgenomen. Van kinderen die een lage III, IV of V score op spelling halen, wordt een foutenanalyse gemaakt om in kaart te brengen welke spellingscategorieën nog niet beheerst worden. Deze kinderen gaan extra op de computer oefenen bij Muiswerk of via de software van Staal.

Naast de Cito's worden ook de AVI-niveaus van alle leerlingen bepaald, die nog niet het niveau Avi plus hebben behaald.

Aan het eind van het jaar worden weer Cito's afgenomen en de DMT. De handelingsplannen worden geëvalueerd. Er worden dan adviezen voor het volgende jaar vastgesteld en overgedragen aan de leerkracht van het jaar erna.

5. Diagnose

Een vroegtijdige signalering is van groot belang, want als dyslectische kinderen pas aan het eind van het aanvankelijk leesproces opvallen met hun verwerkingsproblemen, is er veel tijd verloren gegaan en is er geen specifieke hulp geboden. Vandaar dat al vanaf groep 2 gesignaleerd en geobserveerd wordt. Tevens wordt er dan extra geoefend, aangevuld met RT vanaf groep 3.

Wanneer, tegen de verwachtingen in, de lees- en spellingproblemen langer blijven voortbestaan en er ondanks extra begeleiden en oefenen van de leerling (zie aanpak) onvoldoende resultaat wordt bereikt, zal er nader diagnostisch onderzoek naar dyslexie moeten plaatsvinden. Dit diagnostisch onderzoek naar dyslexie zal daarom niet eerder dan halverwege/eind groep 4/ midden groep 5 plaats kunnen vinden. In de meeste gevallen zal dit in groep 5 gebeuren. Er kan wel eerder onderzoek gedaan worden om een risico voor dyslexie te onderzoeken vast te stellen.

Dyslexie kan op meerdere manieren worden vastgesteld:

1. Ouders melden hun kind zelf aan voor een vergoed onderzoek en eventuele vergoede behandeling dyslexie bij een bureau zoals IWAL, AAdyslexie, RID etc. De school levert een dossier aan.
2. Er kan ook bepaald worden dat een psychologisch onderzoek wordt gedaan waarbij vooral gelet moet worden op de vaststelling van dyslexie. Dit onderzoek wordt door de school aangevraagd met toestemming van de ouders en door een externe deskundige uitgevoerd. De externe deskundige kan dyslexie vaststellen en een dyslexieverklaring uitgeven.
  - De daadwerkelijke dyslexieverklaring heeft alleen werkelijke waarde in het Voortgezet Onderwijs. In het onderwijskundig rapport naar het VO toe zal de dyslexieverklaring of risico voor dyslexie worden genoemd.

Aan welke eisen moet voldaan worden om de diagnose dyslexie te kunnen stellen?

1. Er is een achterstand op het gebied van lezen en/of spelling (minimaal 1 jaar)
2. Er is sprake van een gemiddelde (verbale) intelligentie
3. Er is sprake van fonologische verwerkingsproblemen
4. Ondanks geboden hulp (minimaal 6 maanden) blijft er een achterstand bestaan (hardnekkigheidsprincipe)
5. Er zit dyslexie in de familie.

Het laatste punt kan een signaal zijn en meewegen bij de uiteindelijke diagnose.

6. Diagnose dyslexie en dan?

Als een kind gediagnosticeerd is met dyslexie, wordt de hulp die al geboden werd (zie boven), voorgezet.

Uiteraard worden er dan nog enkele zaken extra aangepakt zoals:

- Voorlezen/vergroten van methodegebonden en Cito-toetsen
- De mogelijkheid om gebruik te maken van een Daisyspeler
- Er kan altijd gebruik gemaakt worden van een spellingspiekkaart/ de blokjes van Taal in blokjes, niet tijdens de (Cito) toetsen. Als dit wel gedaan wordt, moet dit wel gemeld worden in het rapport.
- De kinderen krijgen zonodig extra tijd voor toetsen.
- In groep 7 en 8 wordt bij Engelse toetsen soepeler omgegaan met spellingfouten in Engels.

Kinderen met dyslexie hebben niet automatisch recht op RT-tijd. Het zwaartepunt van de RT ligt in groep 3 (aanvankelijk lees- en rekenproces) en groep 4. De overige tijd wordt ingevuld met kinderen uit groep 5 en daarna 6, 7 en 8 (in die volgorde). Dit zijn wel vaak kinderen met (het vermoeden van) dyslexie. Het leren omgaan met dyslexie, het hanteren van de spiekkaart of andere hulpmiddelen gebeurt verder in de klas.

7. Aanvullende informatie voor ouders over dyslexie

Ouders worden gedurende de signalerings- en diagnosefase op de hoogte gehouden van de signalen en ontwikkelingen van hun kind. Handelingsplannen worden met hen besproken. Ouders zijn een belangrijke gesprekspartner aangezien zij veel kunnen vertellen over de (vroeg) ontwikkeling van hun kind. Tevens kunnen zij thuis ook oefenen met lezen en spellen. Als de diagnose gesteld wordt, komen er veel vragen op. Hieronder enkele antwoorden.

Welke (elektronische) hulpmiddelen zijn er op de markt?

De hulpmiddelen zijn constant in ontwikkeling. Om de ontwikkelingen te kunnen volgen, kun je lid worden van het Balans magazine of de site van Balans bijhouden (www.balansdigitaal.nl) Voor ouders is ook het boekje: "Letters op de snelweg, een boekje over dyslexie" Dit staat in de orthotheek en kunnen ouders meekrijgen.

Veel hulpmiddelen komen ten koste van de ouders. In enkele gevallen vergoedt een ziektekostenverzekering de aanschaf van hulpmiddelen. In sommige gevallen waarbij dyslexie samengaat met andere problemen vergoedt het regionale kantoor van de UWV via de wet WIA ook hulpmiddelen. Er zijn verschillende hulpmiddelen op de markt. Per kind kan gekeken worden waar het kind het meeste baat bij heeft.

- Daisy speler: oorspronkelijk ontwikkeld voor mensen met een visuele handicap. Ouders kunnen via de blindenbibliotheek methodes bestellen op CD's. (www.dedicon.nl). De kinderen horen de tekst uit de methode of van methodegebonden toetsen via de Daisy speler. Het besturingssysteem heeft veel mogelijkheden, maar de kinderen moeten er wel even wegwijs mee gemaakt worden. Ook de entree- en de eindtoets kunnen met behulp van Daisyroms worden gemaakt.
- Er zijn software programma's die ingescande teksten kunnen verklanken (Kurzweil, Sprintplus) Deze programma's zijn relatief duur en vereisen wel kennis van computers.
- De readingpen scant woorden en spreekt ze uit.
- Ook een laptop met een spellingscontrole kan een goed hulpmiddel zijn.
- Verdere informatie is te vinden via: www.lexima.nl en www.steunpuntdyslexie.nl

Hulp buiten de school:

Buiten de school zijn ook Remedial Teachers beschikbaar voor extra ondersteuning. Natuurlijk is het wel wenselijk als op school en bij de extra begeleiding aan hetzelfde aspect en met dezelfde methode gewerkt wordt. Sommige logopedisten werken ook aan dyslexie.

In onze regio zijn de volgende remedial teachers gevestigd:

Ellen Dijkman, Castricum 0251-650468

Stichting de Loper, Alkmaar 072-5119604

Bureau Scool (Mirjam de Jong), Heiloo 072-8505577/06-41221087

Bureau Glaude, Alkmaar www.dyslexie.nu

Bijles Heiloo, Anne Schouten 06-30873709 info@bijlesheiloo.nl

Extra hulp komt altijd voor rekening van de ouders. In overleg met de school wordt de kinderen wel de mogelijkheid geboden iets eerder naar huis te gaan of iets later te komen om naar de extra lessen te kunnen gaan. Per situatie zal dit moeten worden bekeken.

Dyslexie en vergoeding:

Sinds 1 januari 2009 is de vergoeding van diagnostiek en behandeling van ernstige, enkelvoudige dyslexie in het basispakket van de zorgverzekering opgenomen. Het woord 'enkelvoudig' wil zeggen dat er géén sprake mag zijn van bijkomende stoornissen zoals bijvoorbeeld AD(H)D.

Om te voorkomen dat alle kinderen met leesproblemen worden aangemeld voor een dyslexieonderzoek heeft de school de functie van poortwachter. De basisschool stelt een leerlingdossier samen om het vermoeden van ernstige dyslexie bij een leerling te onderbouwen. Dit dossier bevat een overzicht van V-scores op lees- en spellingtoetsen en een beschrijving van de geboden hulp op school vanaf het eerste moment van signaleren en de eerste toetsscores. Kinderen bij wie intensieve begeleiding op school onvoldoende helpt, hebben een verwijzing naar de zorg nodig. Als ouder meldt u uw kind aan bij een dyslexiebehandelaar die beoordeelt of in het leerlingdossier het vermoeden van ernstige dyslexie door de school voldoende is onderbouwd om tot onderzoek over te gaan. Toont het diagnostisch onderzoek aan dat er bij nader inzien geen sprake is van ernstige dyslexie, dan worden de kosten van het onderzoek niettemin vergoed door uw verzekering.

Meer informatie is te vinden op: <http://www.tbraams.nl/nieuws/index.php> ,
<http://www.masterplandyslexie.nl/> en http://www.dyslexie-nipnvo.nl/home/veelgestelde_vragen

8. Bijlagen

Bijlage 1

Gegevens doorgeven bij intake naar groep 3, bijzonderheden bespreken

Intakeformulier nieuwe leerlingen

Basisschool Sint Radboud
Sлимпad 18
1851LB Heiloo
072-5332530
e-mail: info@radboud-school.nl

Persoonsgegevens	
Naam:	Geboortedatum:
Wilt u een beschrijving van uw kind geven?	
Medische gegevens	
Is uw kind onder behandeling (geweest) van een specialist? Zo ja, welke?	
Is er sprake van een bijzondere ziekte? Zo ja, wat moet de school daarvan weten?	ja / nee
Heeft uw kind allergieën? Zo ja, welke en hoe kan de school daar rekening mee houden?	ja / nee
Hoort en ziet uw kind goed?	ja / nee
Is uw kind gauw vermoeid?	ja / nee
Eet uw kind goed?	ja / nee
Slaapt uw kind goed?	ja / nee
Is uw kind zindelijk?	ja / nee
Sociale gegevens	
Hoe gaat uw kind met leeftijdsgenoten om?	
Hoe gaat uw kind met broertjes/zusjes om?	
Hoe gaat uw kind met u om?	
Heeft uw kind regelmatig ruzie met anderen? Zo ja, wat is daar de oorzaak van?	
Opvoedingsgegevens	
Zijn er zaken in de opvoeding waar u tegenaan loopt?	
Bent u met opvoedingsproblemen naar hulpverlenende instanties geweest? Zo ja, naar wie en wat is er gebeurd?	

Speel- en werkgedrag	
Waar speelt uw kind thuis graag mee?	
Kan uw kind langere tijd alleen spelen?	ja / nee
Hoe gaat uw kind om met uitgestelde aandacht?	
Taalontwikkeling	
Kan uw kind zich goed duidelijk maken?	ja / nee
Spreekt uw kind vrij of is hij/zij geremd?	
Stottert uw kind?	ja / nee
Vindt uw kind het leuk om voorgelezen te worden?	ja / nee
Is er dyslexie in de familie?	ja / nee
Bewegen	
Beweegt uw kind soepel?	ja / nee
Valt uw kind opvallend vaak?	ja / nee
Stoot uw kind vaak wat om?	ja / nee
Wat is de voorkeurshand van uw kind?	rechts/links
Kan uw kind knippen en tekenen?	ja / nee
Valt u nog iets anders op?	
Redzaamheid	
Kan uw kind zichzelf aankleden, jas aantrekken?	ja / nee
Kan uw kind schoenen aan- en uittrekken?	ja / nee
Kan uw kind zelf naar de wc gaan, billen afvegen?	ja / nee
Denkontwikkeling	
Begrijpt uw kind opdrachten en aanwijzingen vlot?	ja / nee
Kan uw kind iets al heel goed m.a.w. denkt u dat uw kind een ontwikkelingsvoorsprong heeft t.o.v. van andere leeftijdsgenoten	Zo ja , op welk gebied?
Zijn er dingen die uw kind maar niet kan leren?	
Schoolbeleven	
Heeft uw kind zin om naar school te gaan?	
Heeft uw kind een peuterspeelzaal/ kinderdagverblijf bezocht? Hoe verliep dat?	
Tenslotte	
Denkt u dat uw kind zich goed kan aanpassen? Indien nee, wat zal moeilijk zijn?	ja / nee
Gaat uw kind gebruik maken van voor of naschoolse opvang en/of overblijven?	ja / nee
Heeft u nog vragen en/of opmerkingen?	

Bijlage 2

SCREENINGSLIJST GROEP 2

Namen																				
Kruisje onder de namen indien "ja". Hokje leeg laten indien "nee".																				
In de familie komen lees- en spellingproblemen voor																				
Heeft logopedie gehad																				
Moeite met het leren en onthouden van de kleuren																				
Moeite reeks woorden of zinnen precies na te zeggen																				
Moeite met correct nazeggen van moeilijke woorden (articulatie)																				
Moeite kleine verschillen tussen klanken snel te signaleren																				
Moeite woorden te vinden ("dinges")																				
Moeite met het maken van goede zinnen																				
Moeite met het leren van versjes en liedjes																				
Verbastert wel eens woorden																				
Moeite met het leren / onthouden van de begrippen (links/rechts)																				
Voert een samengestelde opdracht maar gedeeltelijk uit																				
Moeite met het leren / onthouden van namen van kinderen																				
Vertelt chaotisch* gebeurtenissen																				
Kan zich moeilijk concentreren op 'talige' taken																				
Moeite met het leren en onthouden van de dagen van de week																				
Heeft moeite met verbuigen van werkwoorden																				
Weinig gevoeligheid voor rijm																				
Totaal:																				

* Chaotisch vertellen: Moeite met het vlot onder woorden brengen van ideeën en gedachten; problemen met de zinsbouw en woordvorming, waardoor ze de draad van het verhaal kwijtraken.

Opmerking: slimme kinderen zullen niet of minder snel uit de groepsscreeningslijst naar voren komen als risicoleerling door hun compenserend vermogen.

Overdracht naar groep 3 (formulieren laten zien)

Aanvullen met: omkeren van letters en cijfers (misschien hebben broers en zussen dat ook)

Formulier bewaren in de zorgmap

SCREENINGSLIJST GROEP 2

Naam :
 Geboortedatum :
 Leerkracht :

Uitleg: Wanneer een kenmerk van toepassing is zet U er een 'Ja' achter. Twijfel niet te lang. Omcirkel dan de daarachter genoemde punten. Wanneer een kenmerk niet van toepassing is zet U er niets achter. Tel de waarden verticaal op en trek de conclusie.

Omschrijving van het kenmerk:	Ja	Punten:	
1. Moeite met het leren en onthouden van de kleuren			1
2. Moeite met reeks woorden of zinnen precies nazeggen		2	
3. Moeite met het correct nazeggen van moeilijke woorden (articulatie)		1	
4. Moeite kleine verschillen tussen klanken snel te signaleren	1		
5. Moeite woorden te vinden ("dinges")			2
6. Moeite met het maken van goede zinnen	1	1	
7. Moeite met het leren van versjes en liedjes			1
8. Verbastert wel eens woorden	2	2	1
9. Moeite met het leren en onthouden van de begrippen links en rechts			1
10. Voert een samengestelde opdracht maar gedeeltelijk uit		1	
11. Moeite het leren en onthouden van de namen van andere kinderen			1
12. Vertelt chaotisch* gebeurtenissen	2	2	
13. Kan zich moeilijk concentreren op 'talige' taken	1	1	
14. Moeite met het leren en onthouden van de dagen van de week			1
15. Moeite met verbuigen van werkwoorden	1		
16. Weinig gevoeligheid voor rijm	1		
		F1	
		↓	F2
Analyse en synthese van de spreektaal			↓
Korte termijn (werk-)geheugen			↓
Lang onthouden			

* **Chaotisch vertellen:** Moeite met het vlot onder woorden brengen van ideeën en gedachten; problemen met de zinsbouw en woordvorming, waardoor ze de draad van het verhaal kwijtraken.

Bijzondere factoren:

- In de familie komen lees- en spellingproblemen voor 0 ja
- Heeft logopedie gehad 0 ja
- Er is sprake van spraak/taal en/of ontwikkelingsproblemen 0 ja
- Er is sprake van zintuiglijke problemen 0 ja
- Nederlands als tweede taal 0 ja
- Concentratie en werkhoudingproblemen in het algemeen 0 ja
- Er is sprake van ernstige sociaal-emotionele problematiek 0 ja

Algemene opmerkingen:

.....
 .....

CONCLUSIE: WEL / GEEN RISICOLEERLING DYSLEXIE

Toelichting bij het trekken van de conclusie:

Tel alle kolommen verticaal op en vul het getal in onder F1, F2 en K.

Plaats in de volgende situaties de kinderen in de risicogroep:

- Algemeen fonologisch zwak: **zowel** F1, F2 als K > 4.
- Heeft de leerling ooit logopedie gehad, specifiek gericht op fonologische verwerkingsproblemen (navragen bij logopedist)? Het is mogelijk dat deze kinderen door het positieve effect van trainen niet uitvallen op de fonologische onderdelen. Toch is het verstandig deze leerlingen mee te nemen in de risicogroep.

Opmerking: wees extra alert wanneer in de familie dyslexie voorkomt.

Let op: Slim, met zwakke kanten op taalgebied!

Hou de ontwikkeling op de volgende gebieden in de gaten:

- gevoeligheid voor rijm
- auditieve analyse en/of synthese is niet op niveau of gaat te traag
- het aanleren van de letters in groep 3 (gebruik van compensatiestrategieën)

Deze slimme kinderen zullen niet of minder snel uit de groepsscreeningslijst naar voren komen als risicoleerling door hun compenserend vermogen.

Aandachtspunt bij slimmere, mogelijk risicoleerlingen dyslexie:

- Presteert op 'talige' taken* (iets) minder dan je verwacht
o.b.v. de algehele indruk van het betreffende kind 0 ja
- Is snel van begrip 0 ja
- Weet oplossingen te verzinnen 0 ja
- Presteert op ruimtelijke taken* beter dan op talige taken** 0 ja
- Heeft een brede interesse en belangstelling 0 ja

* Talige taken

Alle activiteiten die betrekking hebben op het verwerven, verwerken en produceren van taal. Hierbij kan gedacht worden aan: het moeite hebben met het begrijpen van ingewikkelde zinnen en het kunnen verwerken van gesproken taal (bijv. instructie, een verhaal e.d.). Verder kan er gedacht worden aan: actieve/passieve woordenschat, zinsbouw, woordvorming, verbuigen van werkwoorden, het onder woorden brengen van gedachten/ideeën etc.

** Ruimtelijke taken

Activiteiten die vragen om meer inzicht in constructies en probleemoplossend vermogen. Hierbij valt te denken aan: omgaan met constructiemateriaal (bouwhoek, lego, knexx) of puzzels.

Signaleren tijdens het aanvankelijk lezen

Fonologische Verwerking	Kenmerken dyslectici	Namen/ opmerkingen:
analyse en synthese van spreektaal	<ul style="list-style-type: none"> • moeite met de zinsbouw • moeite met verbuigen van werkwoorden • moeite met klanken in woorden op de juiste klankpositie plaatsen (fouten hierbij merken ze zelf niet op) Typerend hierbij: weglatingen, toevoegingen, vervangingen	
omzetten van tekens in klanken	<ul style="list-style-type: none"> • moeizaam aanleren grafemen • verwarren van tekens, visueel en auditief gelijkend Typerend hierbij: m/n, b/d, z/s, v/w, u/eu/ui	
vasthouden van klanken (geheugen)	<ul style="list-style-type: none"> • moeite met reeks woorden nazeggen • moeite met zinnen precies nazeggen • moeite tijdens syntheseproces Typerend hierbij: weglatingen, toevoegingen, vervangingen	
Algemene Intelligentie		
ontwikkeling van strategie	<ul style="list-style-type: none"> • ontwikkelen eigen strategieën ter compensatie van gebreken en problemen 	
Verworven Kennis		
kennis van woorden, letters e.d.	<ul style="list-style-type: none"> • hiaten in de kennis van globaalwoorden en letters 	
regels en regelmatigheden	<ul style="list-style-type: none"> • veel terugkerende letterclusters niet kennen 	
strategieën	<ul style="list-style-type: none"> • wel kennis van strategieën hebben en niet toepassen 	
andere vakgebieden	<ul style="list-style-type: none"> • moeite met het leren van versjes en liedjes 	

Toepassen Van Kennis	Kenmerken dyslectici	Namen/ opmerkingen:
juiste strategie kiezen	<ul style="list-style-type: none"> • te radend en/of spellend lezen • raden binnen de context 	
geautomatiseerd	<ul style="list-style-type: none"> • veel terugkerende letterclusters niet herkennen 	
Werkhouding		
emotioneel		
faalangst	<ul style="list-style-type: none"> • zekerheden inbouwen (compensatiestrategieën als spellend of radend lezen) 	
motivatie	<ul style="list-style-type: none"> • zwak of juist heel sterk 	
diepteconcentratie	<ul style="list-style-type: none"> • moeite zich te blijven concentreren op de leestaken 	
aandachtscapaciteit	<ul style="list-style-type: none"> • de aandacht voor de techniek gaat ten koste van die voor de inhoud van de tekst of andersom 	

Signaleren tijdens het aanvankelijk spellen

Fonologische Verwerking	Kenmerken dyslectici	Namen/ opmerkingen:
analyse en synthese van spreektaal	<ul style="list-style-type: none"> moeite met klanken in woorden op de juiste klankpositie plaatsen (merken fouten hierbij zelf niet op) Typerend hierbij: weglatingen, toevoegingen, vervangingen	
omzetten van klanken in tekens	<ul style="list-style-type: none"> moeizaam aanleren van fonemen verwarren van tekens, visueel en auditief gelijkend Typerend: m/n, b/d, z/s, v/w, u/eu/ui	
vasthouden van klanken (geheugen)	<ul style="list-style-type: none"> moeite met zinnen precies nazeggen moeite tijdens het syntheseproces Typerend: weglatingen, toevoegingen, vervangingen	Welke norm? (Hoeveel woordjes, hoe lang de zin?) Welke methodiek / materialen
Algemene Intelligentie		
ontwikkeling van strategie	<ul style="list-style-type: none"> ontwikkelen eigen strategieën ter compensatie van gebreken en problemen 	(ook voor bijlage 5)
Verworven Kennis		
kennis van woorden, letters e.d.	<ul style="list-style-type: none"> hiaten in de kennis van globaalwoorden, letters (en korte en lange klanken) 	
regels en regelmatigheden	<ul style="list-style-type: none"> veel terugkerende letterclusters niet vlot (auditief) herkennen 	
strategieën	<ul style="list-style-type: none"> blijkt wel de kennis van de strategieën te hebben maar niet toepassen 	

Toepassen Van Kennis	Kenmerken dyslectici	Namen/ opmerkingen:
juiste strategie kiezen	<ul style="list-style-type: none"> • te fonetisch spellen 	
geautomatiseerd	<ul style="list-style-type: none"> • veel terugkerende letterclusters niet herkennen 	
Werkhouding		
diepteconcentratie	<ul style="list-style-type: none"> • moeite hebben zich te blijven concentreren op de schrijftaak 	
aandachtscapaciteit	<ul style="list-style-type: none"> • de aandacht voor de techniek gaat ten koste van die voor de inhoud van de tekst of andersom. 	

Signaleren tijdens het voortgezet lezen

Fonologische Verwerking	Kenmerken dyslectici	Namen/ opmerkingen:
analyse en synthese van spreektaal	<ul style="list-style-type: none"> • moeite met de zinsbouw • moeite met verbuigen van werkwoorden • moeite met klanken in woorden op de juiste klankpositie plaatsen (fouten hierbij merken ze zelf niet op) Typerend hierbij: weglatingen, toevoegingen, vervangingen	
omzetten van tekens in klanken	<ul style="list-style-type: none"> • verwarren van tekens, visueel en auditief gelijkend Typerend hierbij: m/n, b/d, z/s, v/w, u/eu/ui	
vasthouden van klanken (geheugen)	<ul style="list-style-type: none"> • moeite met zinnen precies nazeggen • moeite tijdens syntheseproces Typerend hierbij: weglatingen, toevoegingen, vervangingen <ul style="list-style-type: none"> • onthouden wel het begrip maar niet het woord en gebruiken een bekend synoniem (bijv. kat = poes) 	
aspecten bij andere vakgebieden	<ul style="list-style-type: none"> • naschrijven van woorden en zinnen bij het schrijfonderwijs en w.o.-vakken 	
Algemene Intelligentie		
ontwikkeling van strategie	<ul style="list-style-type: none"> • ontwikkelen eigen strategieën ter compensatie van gebreken en problemen 	
aspecten andere vakgebieden	<ul style="list-style-type: none"> • begrip is luisterend beter dan lezend <i>of andersom</i> 	

Kan op deze lijst komen te staan voor welke groep en in welke periode het ingevuld moet worden? (ook voor andere lijsten handig?)

Verworven Kennis	Kenmerken dyslectici	Namen/ opmerkingen:
kennis van woorden, letters e.d.	<ul style="list-style-type: none"> • hiaten in de kennis van hoogfrequente woorden en tweetekenklanken 	
regels en regelmatigheden	<ul style="list-style-type: none"> • veel terugkerende letterclusters niet kennen • geen directe herkenning van voor- en achtervoegsels als be-, ge- ver-, -ig, -lijk • geen directe herkenning van open en gesloten lettergrepen 	
strategieën	<ul style="list-style-type: none"> • wel de kennis van de strategieën hebben maar niet toepassen 	
andere vakgebieden	<ul style="list-style-type: none"> • moeite met het leren van teksten en liedteksten 	
Toepassen Van Kennis		
juiste strategie kiezen	<ul style="list-style-type: none"> • te radend en/of te spellend lezen • raden binnen de context • de aangeleerde begrijpend-leesstrategieën niet toepassen 	
geautomatiseerd	<ul style="list-style-type: none"> • onderscheid tekens, visueel en auditief gelijkend niet geautomatiseerd Typerend hierbij: m/n, b/d, z/s, v/w, u/eu/ui • veel terugkerende letterclusters niet geautomatiseerd herkennen • geen geautomatiseerde herkenning van voor- en achtervoegsels als be-, ge- ver-, -ig, -lijk • geen geautomatiseerde herkenning van open en gesloten lettergrepen 	

Werkhouding	Kenmerken dyslectici	Namen/ opmerkingen:
emotioneel		
faalangst	<ul style="list-style-type: none"> • zekerheden inbouwen (compensatiestrategieën als spellend of radend lezen) 	
motivatie	<ul style="list-style-type: none"> • zwak of juist heel sterk 	
diepteconcentratie	<ul style="list-style-type: none"> • moeite zich te blijven concentreren op de leestaken 	
aandachtscapaciteit	<ul style="list-style-type: none"> • de aandacht voor de techniek gaat ten koste van die voor de inhoud van de tekst of andersom. • begrijpend luisteren is beter dan begrijpend lezen ook bij w.o.-vakken en taalopdrachten 	

Signaleren tijdens het voortgezet spellen

Fonologische Verwerking	Kenmerken dyslectici	Namen/ opmerkingen:
analyse en synthese van spreektaal	<ul style="list-style-type: none"> moeite met klanken in woorden op de juiste klankpositie plaatsen (merken fouten hierbij zelf niet op) Typerend: weglatingen, toevoegingen, vervangingen	
omzetten van klanken in tekens	<ul style="list-style-type: none"> verwarren van tekens, visueel en auditief gelijkend Typerend hierbij: m/n, b/d, z/s, v/w, u/eu/ui	
vasthouden van klanken (geheugen)	<ul style="list-style-type: none"> moeite met zinnen precies nazeggen moeite tijdens het syntheseproces Typerend: weglatingen, toevoegingen, vervangingen	
Algemene Intelligentie		
ontwikkeling van strategie	<ul style="list-style-type: none"> ontwikkelen eigen strategieën ter compensatie van gebreken en problemen ontwikkelen eigen regels 	
Verworven Kennis		
kennis van woorden, letters e.d.	<ul style="list-style-type: none"> hiaten in de kennis van hoogfrequente woorden, tweetekensklanken en korte en lange klanken 	
regels en regelmatigigheden	<ul style="list-style-type: none"> veel terugkerende letterclusters niet kennen geen directe herkenning van voor- en achtervoegsels als be-, ge-, ver-, -ig, -lijk geen directe herkenning van andere spellingregels en regelmatigheden 	
strategieën	<ul style="list-style-type: none"> wel de kennis van de strategieën hebben maar niet toepassen 	

Toepassen Van Kennis	Kenmerken dyslectici	Namen/ opmerkingen:
juiste strategie kiezen	<ul style="list-style-type: none"> • te fonetisch spellen • 'radend' spellen • geen toepassing van spellingregels en regelmatigigheden 	
reflecteren	<ul style="list-style-type: none"> • geen zelfcorrectie 	
geautomatiseerd	<ul style="list-style-type: none"> • onderscheid tekens, visueel en auditief gelijkend niet geautomatiseerd Typerend hierbij: m/n, b/d, z/s, v/w, u/eu/ui • veel terugkerende letterclusters niet geautomatiseerd herkennen(auditief) • geen geautomatiseerde herkenning van voor- en achtervoegsels als be-, ge-, ver-, -ig, -lijk • geen geautomatiseerde herkenning van open en gesloten lettergrepen 	
Werkhouding		
emotioneel		
faalangst	<ul style="list-style-type: none"> • zekerheden inbouwen 	
motivatie	<ul style="list-style-type: none"> • zwak of juist heel sterk 	
diepteconcentratie	<ul style="list-style-type: none"> • moeite hebben zich te blijven concentreren op de spellingtaken 	
aandachtscapaciteit	<ul style="list-style-type: none"> • de aandacht voor de inhoud van de tekst gaat ten koste van die voor de spelling • naar mate de taakcomplexiteit toeneemt, neemt het aantal fouten toe 	

Signaleren bij andere vakgebieden

Fonologische Verwerking	Kenmerken dyslectici	Namen/ opmerkingen:
omzetten van klanken in tekens	<ul style="list-style-type: none"> • verwarren van tekens, visueel en auditief gelijkend <p>Dat betekent dus veel schrijffouten in hun aantekeningen en werkstukken. Bovendien veel verwarring bij de schrijfwijze van Engelse woorden.</p> <ul style="list-style-type: none"> • fouten in de notatiewijze van cijfers (31=31) 	
vasthouden van klanken (geheugen)	<ul style="list-style-type: none"> • moeite met precies onthouden van instructies • moeite met precies onthouden van rijtjes bij aardrijkskunde • moeite met precies onthouden van de rekentafels 	
Algemene Intelligentie		
ontwikkeling van strategie	<ul style="list-style-type: none"> • ontwikkelen eigen strategieën ter compensatie van gebreken en problemen • ontwikkelen eigen regels 	
Verworven Kennis		
kennis van woorden, letters e.d.	<ul style="list-style-type: none"> • hiaten in de kennis van hoogfrequente woorden bij Engels • hiaten in de feitenkennis van jaartallen, namen e.d. 	
regels en regelmatigheden	<ul style="list-style-type: none"> • geen directe herkenning van letterclusters bij het Engels 	
Toepassen Van Kennis		
juiste strategie kiezen	<ul style="list-style-type: none"> • te fonetisch spellen bij Engels • geen structuur in de aanpak van het werk bij zins- en tekstopbouw 	
reflecteren	<ul style="list-style-type: none"> • geen zelfcorrectie bij Engelse spelling en zinsbouw en het maken van werkstukken 	
geautomatiseerd	<ul style="list-style-type: none"> • geen geautomatiseerde tafelkennis 	

Werkhouding	Kenmerken dyslectici	Namen/ opmerkingen:
emotioneel faalangst	<ul style="list-style-type: none"> • in tegenstelling tot lezen en spellen vaak geen onzekerheden bij andere vakgebieden 	
motivatie	<ul style="list-style-type: none"> • voor andere vakgebieden heel sterk 	
diepteconcentratie	<ul style="list-style-type: none"> • moeite hebben zich te blijven concentreren op de lees- en schrijftaken bij andere vakgebieden 	
aandachtscapaciteit	<ul style="list-style-type: none"> • naarmate de taakcomplexiteit toeneemt, neemt het aantal fouten in de taalaspecten toe • bij het hoofdrekenen kunnen vanwege de taakcomplexiteit de resultaten van 'tussenstappen' worden vergeten, of worden juist één of meer stappen overgeslagen 	

